

MBI DISA RASTE TË PLASJES SË ZORRËVE NË VENDIN TONË PËR VITET 1973-1988

SHEMSHEDIN KOKONA, SHYQYRI LLANAJ, TAJAR PETANI *

Summary

ON SOME CASES OF ANTHRAX IN OUR COUNTRY DURING 1973 - 1978

During this period there have been 8 cases of whom 5 had a lethal ending with a mortality rate of 62.5%. They comprise 0.41% of anthrax cases seen at people. 5 of these cases were diagnosed in Tepelena district, 3 in 1973, one in 1984 and one in 1985 of whom only one is alive. In Vlorë district 2 cases, one in 1982 and the other in 1988 and both are alive. One fatal case was seen in Mati district in 1988.

As an infectious source served 3 sheep and 3 cows and one goat. All the patients were infected consuming their meat.

The disease was accompanied with severe signs like strong abdominal pain, vomits, weakness, lassitude, fainting, high temperature, perspiration.

In four cases the diagnosis was set by pathologist, in four others two in surgical theatre, one by histopathological examination and one by the isolation of the cause. Three of the operated patients are alive. The other 5 unoperated cases had a lethal ending.

In patients and in those who were autopsied, in peritoneal and in other cavities, big amounts of haemorrhagic fluid was found.

Si në vendet e tjera të botës, ashtu dhe në vëndin tonë plasja e zorrëve zë një vënd fare të vogël, në murin e madh që përbën plasja e lëkurës tek njeriu. Por me gjithatë, për vështirësitë që hasen në njohjen e hershme të saj (6.15), për ecurinë e rëndë dhe vdekshmërinë e lartë që shkakton mbetet një problem shumë i rëndësishëm, (1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 12, 13, 14, 16, 17, 18).

Qëllimi i punimit

Ky punim ka për qëllim të njohë mjekët epidemiologë, infektionistë, mikrobiologë, kirurgë, veterinarë si dhe mjekët e profileve të tjera, me rastet e plasjes së zorrëve në vëndin tonë, me ecurinë e rëndë të tyre, vlerën e diagnozës klinike, mikrobiologjike dhe të ndërhyrjes kirurgjikale në kohë, kur bëhet e domosdoshme, për prognozën më të mirë të tyre.

Metoda e punës

Për këtë çështje janë grumbulluar të dhënat e rasteve me plasje të regjistruara në vëndin tonë, për vitet 1973-1988, janë studjuar 8 raste të formës të plasjes së zorrëve, duke u mbështetur në vrojtimit epidemiologjike në vatër, ato klinike, në kartelat përkatëse si edhe në të dhënat mikrobiologjike.

Materiali dhe diskutimi

Prej vitit 1973 gjer në fundin e vitit 1988, në vëndin tonë janë diagnostikuar gjithsej 1941 raste me

plasje në njerëz, prej të cilëve 1933 me plasje të lëkurës (99.58%), ndërsa 8 me të zorrëve (0.41%).

Gjatë kësaj periudhë kohe janë regjistruar 20 vdekje, letaliteti 1.03%.

Nga 1933 rastet e plasjes së lëkurës, kanë përfunduar me vdekje 15 vetë, letaliteti 0.77%, kurse nga 8 rastet e plasjes së zorrëve kanë përfunduar me vdekje 5 vetë letaliteti 62.5%.

Para përdorimit të antibiotikëve, letaliteti nga forma e plasjes së zorrëve arrinte gjer 100% (11). Sipas të dhënave të OBSH-së të viteve të fundit, kjo shifër lëkundet prej 25-50%.

Nga plasja e zorrëve shumica 5 raste, janë diagnostikuar në rrethin e Tepelenës, prej të cilëve 3 në vitin 1973 dhe nga 1 për vitet 1984 dhe 1985. Nga këta 1 është shëruar, ndërsa 4 kanë përfunduar në vdekje.

Në rrethin e Vlorës janë diagnostikuar 2 raste me plasje të zorrëve, prej këtyre 1 në vitin 1982 dhe 1 tjetër në vitin 1988 përfunduan në shërim.

Rasti tjetër është regjistruar në vitin 1988 në rrethin e Matit, përfundoi me vdekje.

Nga 8 të sëmurët me plasjen e zorrëve, 4 kanë qënë meshkuj dhe 4 femra. Moshat janë lëkundur prej 6-60 vjeç, shumicën e përbëjnë moshat e reja 15-39 vjeç. Fshatarë kanë qënë shumica: 7 vetë, qytetarë 1. Sipas zëjtarive 4 kanë qënë punëtorë bujqësie, 2 nxënës, 1 blegtor dhe 1 punëtor. Shumica e rasteve, 7, janë regjistruar në muajt e nxehtë të vitit, korrik-shtator, kurse 1 në muajin nëntor.

* Dërguan në redaksi më 9 prill 1989, miratuar për botim 9 Dhjetor 1990. Nga Instituti i Higjienës dhe Epidemiologjisë (Sh.K., Sh.LL., T.P.).

Adresa për letërkëmbim: Sh.Kokona, Instituti i Higjienës dhe Epidemiologjisë.

Si burim i infeksionit për sëmundjen e plasjes kanë shërbyer 3 dhen, 3 gjedhë dhe 1 dhi me plasje. Që të gjithë të sëmurët kanë përdorur për ushqim mishin e këtyre kafshëve.

Nga të sëmurët me plasje të zorrëve, në 5 prej tyre diagnoza është vendosur pas vdekjes, nga të dhënat patologo-anatomike, ndërsa në 3 të tjerët në tryezën e operacionit ose dhe më pas, mbështetur në të dhënat klinike dhe mikrobiologjike.

Në 4 të sëmurë u quajt e domosdoshme ndërhyrja kirurgjikale, nga këta në 3 raste ndërhyrja u bë e shpejtë, diagnoza u vendos drejt, përfunduan me shërim, kurse në njërin që u ndërhy me shumë vonësë, pa diagnozë të saktë, përfundoi me vdekje.

Për të patur një parafytyrim më të plotë, për rastet me plasje të zorrëve, po i përmëndim shkurtimisht me radhë.

Në rrethin e Tepelenës, në fshatin Matohasanaj, më 20.9.1973, sëmuret bujkësja 29-vjeçare B.L. Sëmundja i filloi me dhembje koke, barku, temperaturë të lartë. Më 24.9 vizitohet dhe merr mjekim në shtëpi. E sëmurë çdo ditë e më shumë keqësohej, dhembjet e barkut, mesit e kokës u bënë më të forta. Të vjella e bark nuk pati. Dobëdsia e përgjithshme, djersitja u bënë më të theksuara. Në gjendje shumë të raskapitur, të intoksikuar, përfundoi në vdekje, herët në mëngjez më 27.9.73.

Me të njëjtat shenja, por edhe me të vjella, pa bark, paraqitet edhe vjehra e saj H.L. 60 vjeç. Arrin të shtrohet në spitalin e rrethit të Tepelenës dhe në mbrëmje të po kësaj dite vdes.

Në këtë familje, në datat 26 dhe 29.9.73, te burri dhe vajza u shfaqën karbunkulat e plasjes së lëkurës, që u bënë mbështetje për diagnozën e të sëmurëve me plasjen e zorrëve.

Në vatër u vërtetua se në më 18.9.73 burri i kësaj familje, ropi delen e tij të ngordhur. Të brendshmet i skuqi gruaja B.L dhe i hëngrën në një pjatë burri, mëma e tij, gruaja dhe e kunata, nga pak hëngrën dhe 6 fëmijët. Mishi u shpërnda në fshat.

Në muajin korrik të këtij viti, po në këtë fshat, me të njëjtat shenja, vdes nxënësi 15-vjeçar. K.M. Diagnoza u vërtetua nga provat histologjike.

Nga të dhënat epidemiologjike në vatër u sqarua se ai kishte përdorur për ngrënie mish herë të zier herë të skuqur nga 1 sheleg i ngordhur, që ishte ndarë në fshat në dy familje.

Në autopsitë e bëra, në radhë të parë ra në sy rrjedhja e madhe e lëngut serohemorragjik nga hapësirat peritoneale, pleurale e kardiake. Organet e brendshme hemoragjike, stomaku mbushur me lëng mukoid. Zorrët e holla të fryra, të holluara si letër plastmase, me pjesë të gangrenizuara. Zorra e trashë shumë e pezmatuar me rruptura (10).

Në rrethin e Vlorës, në fshatin Mërtiraj, më 10.11.82 sëmurët nxënës 6-vjeçar V.Ç. Sëmundja i filloi

me dhembje barku, ënjtje e rëndim në të, pak të vjella me rema gjaku, pak bark me përmbajtje në të zezë. Temperatura e lartë. Vizitohet dhe merr mjekime në shtëpi. Gjendja vazhdonte të keqësohej dhe më 13.11. shtrohet urgjentisht në spitalin e rrethit të Vlorës, në rerpartin e reanimacionit, me diagnozë ileus, askaridoza, gjendje kolapsi. Më 14.11. në barkun e fryrë të fëmijës u bë paracenteza, u nxuarrën 3 litra lëng serohemorragjik. Më 15.11. u bë e domosdoshme ndërhyrja kirurgjikale. Në hapje doli përsëri sasi e bollshme e lëngut serohemorragjik. Në regionin il eocekal dhe në një pjesë të kolon ascendant, zorra e trashë ishte e gangrenizuar, në një gjatësi rreth 30 cm. U krye rezeksioni i saj dhe anastomoza. Në zorrën e hollë u panë pika të vogla, të shumta hemoragjike. Gjëndrrat limfatike mezenteriale ishin të zmadhuara. Gjendja vazhdoi e rëndë dhe shumë e intoksikuar, septike, me gjithë mjekimin e dënuar me antibiotikë e preparate të tjerë simptomatikë.

Më 18.11 u bë e nevojshme përsëri paracentaza. Nga lëngu i nxjerrë përveç provave të tjera, u përgatit dhe një preparat i ngjyrosur me blu, ku u panë vargjet karakteristike të shkaktarit të plasjes. Kjo shërbeu si bazë për diagnozën e saktë të plasjes së zorrëve. Mjekimi u bë dhe më i dëndur me antibiotikë, sidomos me doza të mëdha peniciline. Gjendja e të sëmurit qëndroi e rëndë për njëkohë të gjatë, me ngadalësi u përmirësua, doli i shëruar më 30.12.82. Gëzon shëndet të plotë.

Në vatër u vërtetua, se më 6.11.82 në fshatin e afërt Rexhepaj, u therr para se të ngordhte, një lopë e pronësisë vetiake e pavaksinuar kundër plasjes. Pa iu nënshtruar kontrollit veterinar, mishi u shpërnda në popullatën e fshatit.

Në mbrëmje të kësaj dite, copa mëlçie të kësaj lope, të skuqura lehtë, për arsye se i sëmuri kishte kaluar të verdhët më parë, iu dhanë për ngrënie, nga pak iu dhanë dhe 5 fëmijëve të tjerë të kësaj familje.

Në fshat u gjetën dhe 3 të sëmurë me plasjen e lëkurës, që kishin rënë në kontakt dhe kishin ngrënë nga mishi i kësaj lope. Shpretkja e lopës e zmadhuar së tepërmi, iu hodh qenit të shtëpisë, i cili u gjet i ngordhur pas 5 ditëve.

Preparati histologjik, i përgatitur nga zorra e gangrenizuar e të sëmurit, vërtetoi enterit nekrotik hemoragjik, me praninë e bacilit të plasjes në thellësinë e murit të zorrës.

Përsëri në rrethin e Tepelenës, në fshatin Ruran, më 9.7.84 sëmuret bujkësja 39 vjeçe H.Gj. sëmundja i filloi papritur, me dobësi të përgjithëshme që thellohej me shpejtësi, temperaturë të lartë, me ethe të forta të marrura mëndsh, të vjella disa herë. Shpejt filluan dhembjet e mezit dhe të barkut, në pjesën e poshtme djathtas, të cilat në ditën tjetër u bënë të padurueshme. Të dalura bark nuk kishte.

Shtrohet urgjentisht në repartin e kirurgjisë të spitalit të rrethit më 10.7.1984 në mbrëmje. Hapet me diagnozë apendicit akut. U hoq rreth 4 litra lëng serioz me ngjyrë të verdhë, që shpejt trashej dhe merrte dukjen e xhelatinës. Pjesa il eocekale dhe kolon ascendens e zorrës së trashë ishte shumë edematoze e skuqur, e veshur me një shtresë fibrine, gjatësi rreth 50 cm.

U dha mendimi për plasje intestinale në tryezën e operacionit, duke u mbështetur edhe në përvojën e më parë. Nga lëngu peritoneal u veçua shkaktari i plasjes, ndërkohë mikroskopia ishte negative. U përdorën, drejtpërdrejtë në peritoneum, sasi të mëdha peniciline, antibiotikë të tjerë dhe mjaft simptomatikë me rrugë parenterale.

Gjendja vazhdoi e rëndë për një kohë të gjatë. Bëri disa herë dhe melena. Doli nga spitali e shëruar më 24.8.1984. Gëzon shëndet të mirë.

Në vatër u vërtetua se prej datës 1-9.7.84, erdhin nga mali disa qengja të therur me diagnozën intoksikacion, i shpërndahen popullatës për ngrënie. E sëmura skuqti të brendshmet, gjatë gatimit hëngri 4-5 copa mushkëri. Këto u hëngrën edhe në familje.

Në fshat u gjet dhe një i sëmurë me plasje të lëkurës i infektuar prej mishit të këtyre qingjave.

E sëmura tregoi se prej dy vjetësh vuante nga koliti hemorragjik.

Në fshatin Dhëmban të po këtij rrethi në 30.8.85, sëmuret bariu P.S.16 vjeç. Sëmundja i filloi me dobësi të përgjithshme të theksuar, dhembje koke e barku, pa bark, me të vjella të shumta gjer në tëmth, temperaturë të lartë me ethe, djersitje të madhe, marrjemëndsh, të fikët, gjëndja keqësohej me shpejtësi.

Më 1.9 shtrohet në spital me gjendje kolapsi. U bënë disa konsulta, u mendua për flegmonë duodenale me insuficiencë renale, gjendje shoku. Nuk u quajt e nevojshme ndërhyrja kirurgjikale. Më 29.85 u krye dy herë paracenteza, u nxuarr 1-2 litra lëng serohemorragjik. Përfundoi në vdekje më 3.9.85.

Mikroskopia nga lëngu peritoneal i pacentrifuguar dha përfundime negative, ndërsa mbjelljet e kryera dhanë rritjen e pak kolonive karakteristike të plasjes më 3.9. dhe shërbyen për të vendosur mbi diagnozën e plasjes së zorrëve pas vdekjes. Autopsia nuk u krye.

Prej të dhënave epidemiologjike u vërtetua se më 24.8.85 më fshat u ther detyrimisht një lopë e pronësisë vetiake e pavaksinuar kundër plasjes. Kontrolli veterinar dha mendimin për kafshim nga gjarpëri, pa u mbështetur në të dhënat e laboratorit, për të përjashtuar plasjen. Mishi u shpërnda në fshat. I sëmuri e ka përdorur për ngrënie, herë të zier herë të skuqur në datat 24 gjer në 27.8.85.

Më 26.7.88 në mëngjez herët shtrohet urgjentisht në repartin e sëmundjeve ngjitëse në spitalin e rrethit të Durrësit, punëtorja V.H.29 vjeçe nga qyteti i Burrelit, me diagnozë antraks kutan në gishtin e madh

të dorës së majtë. Në shtrim përveç karbunkulit të plasjes pa edemë, pa dhëmbje, ankohej për dhëmbje barku, therrëse në anën e djathtë, dhembje mezi, të vjella, dobësi e theksuar. Ndjehej e sëmurë qysh prej datës 22.7.88, kur përveç shenjave të përmendura, më pak të shprehura, i shfaqet karbunkuli i plasjes në dorë. U vizitua më 23.7. dhe ju dhanë mjekime ambulatorë.

Në spital me gjithë mjekimin me doza të mëdha peniciline, antibiotikë të tjerë e mjaft simptomatikë, gjëndja e të sëmurës me shpejtësi po keqësohej. Dhembjet e barkut në hipokondrin e djathtë u bënë më të forta barku po anjte vazhdimisht. Filluan të dalurat jashtë disa herë me përmbajtje mukusi e gjaku. Të vjellat nuk u ndërprejnë, frymëmarrja u rëndua, djersitje. E sëmura ndjehej shumë e lodhur, e raskapitur, gjëndje kolapsi.

U bënë disa konsulta. Më 27.7. konsulta me kirurgët e tjerë dha mendim për gastroenterit akut forma paralitike, nuk përbente subjekt kirurgjikal. Më 28.7. bëhet e domosdoshme ndërhyrja kirurgjikale. Në hapje të barkut, shpërtheu me presion rreth 10 litra lëng serohemorragjik. U mendua për pankreatit akut. E sëmura bëri eksitus më 28.7.88, dy orë pas operacionit.

Në autopsi pilmonat notonin në lëngun serohemorragjik, ky u gjet i bollshëm në perikard e peritoneum. Zorrët e trashë edematoze, me ulceracion 1-4 cm diametër, me koriçka të zeza. Zorra e trashë hemorragjike, gjëndrrat limfatike mezenteriale të zmadhuara. U bë e qartë diagnoza: antraks intestinal dhe i lëkurës.

Nga të dhënat epidemiologjike u vërtetua se, në datën 15.7.88, është blerë nga kjo familje 5 kg mish lopë privatisht, në qytetin e Burrelit. Një pjesë e mishit dhe i grirë u muarr me vehte dhe u përdor si ushqim i gatuar qoftë dhe i skuqur në këtë familje, prej 19.7.88, në fshatin Arapaj afër plazhit të Durrësit, ku kishte shkuar për pushime.

Në rrethin e Vlorës më 30.8.88 shtrohet në repartin e kirurgjisë, i sëmuri N.H.24 vjeç, roje vreshtë në fshatin Vezhdanishtë. Në shtrim ankohej për dhëmbje barku djathtas, të vjella jo të shpeshta me lëng gastrik, pa bark, temperaturë e lartë, marrjemëndsh, me diagnozë sub-okluzion intestinal. Këto shënja, më pak të shprehura, i filluan qysh më 26.8.88.

Më 31.8. mbas dite, dhëmbjet e barkut u bënë më të forta, ndërsa të vjellat me përmbajtje tëmthi, u rëndua frymëmarrja, dobësia u theksua, djersitje, gjëndje kolapsi. Në bark djathtas kolon ascendens prekej si një masë e trashë e fortë. U bë e nevojshme ndërhyrja kirurgjikale. Në hapjen e barkut dolën 3-4 litra lëng seroz me presion, me ngjyrë të verdhë kashtë. Zorra e trashë prej cekumit gjer tek fleksura hepatiche, kalon ascendens e trashur rreth 15 cm diametër, me ngjyrë trëndafili të theksuar, e kalueshme. Këto të dhëna, përvoja e një rasti tjetër disa vjet më parë, krijuan mendimin në tryezën e operacionit, për antraksin intestinal.

Provat mikrobiologjike të lëngut peritonela, si mikroskopia pas centrifugimit, ashtu dhe mbjelljet vërtetuan praninë e shkaktarit të plasjes.

Mjekimi u bë edhe më i dendur me penicilinë (24 milion Nj.N. në 24 orë), antibiotikë të tjerë, mjaft lëngje zëvendësuese e preparate simptomatikë. Gjendja e të sëmurit megjithëse e rëndë, pati disa herë keqësime, me pleurit eksudativ serhemoragjik, disa ditë melena me anemi të theksuar, me dalje të vazhdueshme, për shumë kohë, nga dreni i lëngut serohemoragjik, që arriti gjer 2-3 litra në ditë, gjendja me ngadalë u përmirësua. Doli nga spitali më 24.10.88 i shëruar.

Prej të dhënave në vatër, u vërtetua se, më 24.8.88, në kullotën e fshatit Vezhdanishtë, ra për ngordhje një dhi. Bariu e theri, e ropi. Shpretkën përgjysëm e hëngrën të freskët, të gjallë. I sëmuri dhe shoku i tij, hëngrën të skuqura dhe të brendshmet.

Më 30.8. sëmuret me formën e plasjes së lëkurës dhe bariu që theri e ropi dhinë.

Përfundime

1. Sëmundja e plasjes së zorrëve në vendin tonë ze shifrën 0.41% të shumës së përgjithshme të plasjes në njerëzit. Letaliteti arriti në 62.8%. Është ndeshur më shpesh në rrethet e Tepelenës dhe të Vlorës.

2. Ngritja e nivelit teknik e profesional për njohjen e sëmundjes së plasjes në kohë, mbështetja në të dhënat klinike, mikrobiologjike dhe epidemiologjike janë të domosdoshme dhe me vlera të mëdha praktike për prognozën e mirë të sëmundjes.

3. Ndërhyrja kirurgjikale në kohë, heqja e vazhdueshme e lëngut serohemoragjik e pjesëve të gangrenizuara kur është e nevojshme, mjekimi në sasira të mëdha antibiotikësh, lëngje zëvendësuese etj. kanë dhënë përfundime të mira.

BIBLIOGRAFIA

1. Bilibina A. F. Rudnjev I.P.: Rukovodstvo po infekcionnim boleznam. Moskva, 1962, 634
2. Bunin K.V. Diagnostika infekcionnih boleznej. Moskva, 1965, 258.
3. Burgasov P.N. e bp.: Sibirskaja jazva. Moskva, 1970, 3.
4. Frollova A.F. e bp.: Spravočnik po diferencialnoj diagnostike infekcionnih boleznej. Moskva, 1983, 165.
5. Gromashavski D.V. Mehanizm peredači vozбудitelej pri zoonoznih infekcijah. Zoonoznie infekcii, Moskva, 1966, 25.
6. Groza E. e bp.: Manual de boli infectioase, 1971, 571.
7. Hambleton P. Carmen J.A. Malling J.: Vaccine, 1984, 12, 125.
8. Howard, Whitford D.V.M. PD.: A guide to the diagnosis treatment and oprevetion of anthrax. World Health Organization, 1987.
9. Ivashencov G.A. e bp.: Kurs obshih infekcionnih boleznej, 1951, 273.
10. Kokona Sh.: Përhapja e plasjes në njerëz në rrethin e Gjirokastrës, Tepelenës, Përmetit dhe pjesërisht të Sarandës për vitet 1966-dhjetor 1974. Higjiena dhe epidemiologjia, 1981 1, 30.
11. Kredba V. Ondraček. J. Prochezka J.: Infekcnie nemoči. Moskva, 1958, 235.
12. Le Minor L. Veron M.: Bacteriologie medicale. Paris, 1984, 579.
13. Matvejav K. I. Bečrisheva P. A.: Bakterialnie i spirohetoznie trasmisivnie infekcii bolezni pokrovov i anaerobnie infekcii. Moskva, 1966, 295.
14. Rudnjev I.P.: Antropozoonozi. Moskva, 1970, 133.
15. Selenica M. Kakariqi Z. Mirdita L.: Epizootologjia e veçantë. Tiranë, 1971, I, 5.
16. Ti ecco G.: Microbiologie degli alimenti di origine animale. P. Paris, 1975, 196.
17. Verbev P. Tonov I.V.: Epidemiologije i infekciozni bolesti. Moskva, 1957, 400.
18. Zdrodovski P.F. Voprosi protivobakterialnoj zashiti. Moskva 1960, 128.